REMINISCENTIES

VICENTE COSTALAGO

REMINISCENTIES

Vicente Costalago

Copyright year: 2024 Copyright Notice: by Vicente Costalago Vázquez. All rights reserved. The above information forms this copyright notice: © 2024 by Vicente Costalago. All rights reserved.

Index

Parte I: Introduction	**5**
Parte II: Sentes	**9**
Parte III: Joan e li sorciero	**19**
Parte IV: Conversation	**29**
Parte V: Cantes	**35**
Parte VI: Amore libertator	**43**
Parte VII: Reminiscenties	**65**

Parte I: Introduction

Benevenit

Benevenit de mi ovre al cime,
benevenit al cúlmine del function,
pos quelc annus to ha esset un festine,
in ti-ci guerre yo devenit un marine
in li verse yo trovat li antitoxine
quel aportat joya a mi vive.

Benevenit, benevenit,
yes, yo save, omnicos have un finition,
dunc presta atention nam yo venit con munition,
pos tant mult tempor
yo have ancor coses a dir,
yo exeat por passuar con li paroles de de Wahl,
yo jocat, yo parlat, yo cantat,
ne mult persones leet mi textus,
ma yo continuat publicante durant mensus,
forsan mi libres ne have erudition,
ma totvez it ne esset mi intention
ni mi ambition,
yo prova exprimer mi sensus
in verses con rimes e alliteration.

Ti-ci libre es de un cicle li finition,
con omni mi libres li occidentalistes have ja un colection,
yo dona les a vos con afection,
al movement to es mi aportation.

Mersí

A Dave MacLeod, qui sempre ha suportat me, qui sempre ha reviset mi libres, qui ha fat tant mult por nor lingue.

Qui vell posser dir que yo vell conosser
un person de me tant mult admirat!
E qualmen tu me ha auxiliat,
quam mult yo ex te posset aprender!

Yo solmen posse dir: mersí.

Mersí, nam con tui corectiones,
yo posset ameliorar mi cantico,
mersí a tui revisiones
yo polit mi stil rustico;
tu esset mi max bon critico,
de mi lirica tu esset medico,
mem si yo de me mem esset sceptico,
tu sempre havet un parol de incorageament,
tu esset li caus de mi poesie li rafinament,
e, pos tant mult tempor,
hodie yo posse nominar te: amico.

Parte II: Sentes

Joya

I

Serchante tui labies yo eat,
yo eat, tra li viettes pedeante,
yo volet revider ti-ta regarde,
e talmen yo vadet, yo vadet serchante,
serchante tui regarde,
quel es clavat in mi cordie quam un darde,
caus it mi tot corpore arde.

E yo vadet, yo vadet serchante
ti-ta labies mielosi,
queles es tam mult venenosi
por ti-ci foll amante,
yo trova in tui ocules li remedie,
li fine de ti-ci tragedie
quel esset un vive errante.

Yo have tatuat tui nomine in mi pelle,
tui regarde clovat in mi ocules,
tui voce vibra in mi oreles,
li gust de tui besas yo have in mi labies,
e yo ancor senti li odore de tui parfúm.

Li verne denov va subrider
quande noi denov va besar,
ne evita mi regarde, mi brunetti,
hodie tu aspecta tam mult pretti

sub li luce lunari,
li nocte li unic testimon va esser,
de li follie de ci cortesar.

Yo es inamorat
de tui capilles buclat,
de tui ocules, queles parla in silentie,
de tui coxes li cadentie,
de tui subride celat.

Yo vole con te reposar,
e chascun matine
a tui latere avigilar,
aperter li cortines,
e lassar li luce del sole inear,
iluminante te, mi destine,
a qui nequande yo va haltar amar.

II

Mey li tempore haltar,
mey ti-ci amore ne finir,
mersí a Deo nam yo posset trovar
li amore de mi vive ci.

Yo ne vole sequer si tu ne es con me,
e yo save, que tu pensa lu sam,
e yo di it nam, alquam,
yo senti que yo posse leer te,
quande tu regarda me con tui ocules obscur,
e it quande tu regarda me que yo es secur,
nam in tui labies es li balsam
contra ti-ci vive infam.

Si tu ne es in it,
a quo servi haver li munde?,
si de tui amore yo deveni un vagabunde,
tu fat me exear del funde,
si tu yo vell har morit.

Mey li tempore haltar,
mey ti-ci amore ne finir,
mersí a Deo nam yo posset trovar
li amore de mi vive ci.

Tristesse

I

E yo vadet, yo vadet serchante
un remedie por ti-ci dolore
causat de tui índiferentie,
yo vadet serchante tui amore,
tu solmen dictat sententie,
lassante mi cordie con vili frigore.

Yo vell dar mi vive por te,
ma tu solmen ride de mi sentes,
tu tracta me quam un deliquente,
e ne have sentes por me.

U es omni tui promesses?,
hodie yo solmen have noctes frigid,
hodie yo solmen have li solitá
con quel tu lassat me.

Hodie in me tu have necun interesse.

II

Yo chascun nocte,
eat a tui fenestre con mi gitarre,
li tot nocte yo esset cantant,
e solmen obtenet un catarre,
nam tu ne volet parlar con me,
nam yo es odiat de tui patre.

Yo mori por esser con te,
ma tu solmen vole oblivar me,
forsan yo ne es un millionario,
ma ambes save
que de tui cordie yo es proprietario,
que de tui besas yo es li destinatario,
de tui ocules yo es prisionario.

Yo frappa tui porte,
aperte it, per favore,
tu save que tui es mi sorte,
mem si li munde vole portar me al corte,
yo posse confrontar li morte,
nam yo save que in tui brasses
yo have mi suporte.

Tu ti-ci paroles oblivia,
e tu clude omni via
quel porta a tui cordie,
li fenestre es ancor cludet
e tu tracte me quam jettallia,

ne hay remedie por tui perfidie,
tu ha clavat tui gladie, canallia,
con mi sentes tu ha ludet.

III

Pro quo it sembla que li ciel vole separar
ti-ci amore quel nascet sin un finale?

de mi nave tu es li amirale,
solmen con te yo posse navigar,
contra terra e ciel yo va luctar,
yo va resister chascun puniale.

Pro quo it sembla que li ciel vole separar
ti-ci amore quel nascet sin un finale?

Yo ancor memora ti-ta besas,
tu, qui esset mi fortun,
hodie yo es por te ínoportun,
it sembla que yo es por te un pesa.

Pro quo it sembla que li ciel vole separar
ti-ci amore quel nascet sin un finale?

IV

Ne hay mult diferentie,
inter li morte e mi somnies,
nam yo devenit solmen un presentie,
un simplic ombre,
yo sembla esser solmen escombre,
atendente li hora in mi chambre,
regardante in li penombre
tui ausentie.

In tal statu tu me ha lassat,
quande tu exeat de mi vive,
hodie yo ne save mem subrider,
yo es clarmen in declive,
e, in ti-ci moment de silentie,
yo deveni plu e plu pensativ,
de mi fine tu dictat sententie,
del valley del morte yo es in li rive,
to me ha portat mi grive!,
nam quande tu exeat
tu portat con te:
de mi vive, li essentie,
de viver, omni motive.

Parte III: Joan e li sorciero

I

Joan, nor heróe, li cavalliero,
devet luctar contra un vili sorciero,
il exeat de su castelle
por finir con li querelle,
in quel li sorciero Druc volet dominar,
li tot reyatu il volet insclavar,
ma nor Joan ne posset lassar que to eveni,
e finalmen li die adveni,
in quel li fine del sorciere esset proxim,
e li joya in li popul esset maxim,
talmen exeat Joan del citadelle,
por devenir de Druc li flagelle,
e il comensat su via ti-ta die
por finir con del sorciero li perfidies.
Li castelle de Druc esset distant,
ma Joan restat sempre ínhesitant,
il volet finir su mission,
e pos demandar auxilie e far confession,
il comensat su aventura
por inviar li sorciero al sepultura.
Pos galoppar til li confine del reyatu
(bon, vermen, it esset solmen un principatu),
il hat arivat al bosc pos li camp di frument,
e il levat su ocules al firmament,
"Per favor, mi Deo, auxilia me in ti-ci action,
mey yo haver corage por far mi obligation,
mey yo posser finir con ti-ci ínamico,
protecte me de ti-ta malefic magico".
Talmen Joan ineat in li forest,

pos har demandat auxilie cielest,
e, odorante li serpoles,
il relaxat e levat li epoles.
"In mi Deo yo fide,
il sempre a me provide",
e talmen il exeat de su terre,
il ja esset preparat por li guerre.

II

Li forest esset obscur,
li árbores semblat crear un mur,
ma Joan ne esset timorosi,
to ne eveni a alquí corageosi,
il continuat li via,
(forsan ver su sepultoria?),
ma ye Deo il credet,
e il nequande retroceder volet.
Talmen su aventura comensat,
ci su actes yo va condensar,
nam it esset un aventura gloriosi,
pri quel li tot popul es orgolliosi.
Poc a poc nor cavalliero avansat,
su propri cavalle il devet amansar,
nam li animal sentit alquo
totvez Joan ne savet quo,
li forest ne esset tam grand,
it esset plu litt quam su land,
un cliff il trovat e un ponte,
il videt un altri forest sur li horizonte,
"nequí es ta, nequí in li forest,

luctar in li ponte vell esser funest",
talmen su cavalle il incitat,
auxilie a Deo il solicitat.
Rapid e veloci li cavalle eat,
durante que li sole scintilleat,
quam un missage de Deo Joan to interpretat,
"in su castelle li sorciero vell esser ínquietat,
nam il ja save que yo ea por mortar le,
mem su magie ne va posser salvar le".
Ma, o!, surprise, quande il arivat
al altri loc del pont, li pont incendiat!,
e tri bandites avan it aparit,
nor héroe de auxilie carit.
"Qui audacia inear li terres de Druc li sorciero?"
"Qualmen posse essar tam foll un cavalliero?"
"Yo veni por fini con li cause del mal in mi reyatu,
sequente li normas de cavallieratu".
Du del bandites ataccat,
e contra ambes Joan luctat:
un cadet in li cliff e pri il on save necós,
clarmen il esset un vale-necós,
altri luctat con efortie e resolution,
ma Joan victet le, li lucte arivat al finition,
nam li triesim volet fugir,
Joan prendet le e il comensar vagir:
"Indulge mi vive, cavalliero,
yo solmen labora por li sorciero".
"Guida me e yo va pardoner tui vive",
e de fugir evita omni tentative".
"On deve traversar li foreste e on ariva al monte",

denov regardat Joan li horizonte:
"Denov un foreste, il va posser escapar,
ma yo ne posse nu haltar".
Ambes eat tra li foreste, it ne havet un brue,
in li ciel il videt volant un grue,
ambes tra li foreste avansat,
ma a chascun passu li forest aspessat.
Joan ne savet ca li lune hat exeat,
ma pos tant mult témpor il comensat famear.
Ambes haltat, ambes alquo manjat,
"li morte de mi amicos va esser venjat!",
pensat li cavalliero ex Joan victet,
e il un gape fictet,
ma poy il criat con li fortie de su pulmones,
e it semblat har vocat demones,
un cria exeat del boscage,
quel vell har fat perdir a omnes li corage,
mannes cavalcante tigres con dentes quam espades,
(yo ne save quant, ma ili semblat un miriade),
omnes ataccat nor cavalliero,
qui pedet li cavalle por ear serchar li sorciero.
"Ili es tro mult, yo necos posse far",
pensat Joan durante que su cavalle flugat,
finalmen il exeat del boscage,
e il trovat li monte avan su visage.

III

Lassante li cavalle a un árbor ligat,
Joan comensat montar,

e pos un die il arrivat al cime,
"post omnicos, yo espera ne esser del sorciero victime",
nor cavalliero pensat,
e pos quel témpor al sómmite il arivat.
"Del monte to es li cúlmine,
yo ha trovat li castelle, omnicos in órdine",
ma it havet alquo quel il ne comprendet
li foy exter del castelle esset accendet,
e li porte esset totalmen apert,
totvez li castelle semblat esser desert.
Post quelc minutes mult voces exeat del interiore,
"it esset coboldes current vers li exteriore!"
Joan luctat quam il posset,
ma il esset circumpresset,
e su ínamicos e il esset captet,
tro fatigat, il esset raptet.
Il esset al cárcere subterran portat,
"Forsan ci yo va esser mortat",
talmen esset pensant nor cavalliero,
quande avan il aparat li sorciero:
"Yo vide que li reyatu invia su max bon soldate,
totvez ci tu va trovar tui fate,
ci tu va morir, to es clar,
yo mi joia ne posse dissimular!,
deman va esser li die de tui fine,
por celebrar, yo va cenar un festine!".
Il lassat su sclavo vigilant:
"Regarda me, yo un suplicante,
yo demanda tui auxilie por exear de ci,

nam atende me un fate atroci!,
per favore, auxilie!,
pensa ye mi familie!".
"Silentie!", dit li sclavo levante su brasse
durante que il pedeat de Joan li curasse.
Ma Joan videt, oh, il videt,
li tatuage in li brasse extendet,
li tatuage quel porta omnes in su village,
li cruce de Nor Senior!, Joan changeat su visage.
"Tu qui porta de Nor Senior li crucifix!
veni ci, veni ci, fix!,
yo have lu sam, quam in nor terre omnes fa,
ples venir por mi curiositá satisfar!,
pro quo tu have un cruce, quo tu fa in ti-ci castelle?
pro quo tu devenit del sorciero sclavo e sentinelle?"
Joan monstrat su brasse al sclavo,
"anc il portat mi part e mi avo",
il dit pregante in su cap al Dómino,
"ples, mey ti-ci sclavo esser mi vicino!".
Li sclavo aproximat se a Joan,
e ambes havet un senste extran,
"Yo esset del sorciero raptet,
ma hodie yo va esser redemptet!,
nam yo reconosse li tatuage de tui brasse,
quel solmen have li persones de nor rasse".
Li sclavo apertet li porte lassante Joan exear,
ea! corageosi soldate, contra li sorciero guerrear!,
hodie es li die in quel nor village va esser liberat,
nor tranquilitá va esset recuperat.
Li sclavo a Joan dat curasse e gladie,

"fini con ti-ci maladie!,
li sorciero es in li chambre de un del du turres,
nu il dormi, curre!,
in li altri hay, gardante magie, un cheste,
con ti-ci potenties tu va finir con li peste".
Joan curret, e curret,
li bon turre il selectet,
e li cheste posset aperter,
li magie ex li cheste il furtet.
"Tui hora ha arivat, sorciero,
con te va finir Joan li cavalliero!".

IV

In ti-ta moment li sorcierto aparit,
"Li magie del cheste ha disaparit!,
li sorciere criat con violentie,
e il ataccat Joan con su tot potentie!,
ma Joan li atacca posset evitar,
e ex su manus un radie il posset lansar!
"Clarmen to controlar ne posse,
ma li sorciero va finir in li fosse!",
Long esset li lucte inter cavalliero
e li maliciosi sorciero,
ma, essente li duesim esset distractet con li combatte,
li sclavo, con un petra, su cap batte,
talmen li sorciero in li suol cadet,
e Joan con su magia li fat exploder,
talmen esset li fine del sorciero,
talmen salvat li reyatu nor cavalliero.
Con su potenties ambes al reyatu eat volant,

li sangue de su popul esset gelant,
nam il ne reconosset qui venit ex li ciel,
ma pos vider qui esset, curret tra li village li hidromel,
nam li rey un festine organisat,
li popul esset per li raconta mesmerisat,
e li sclavo posset con li suis revenir,
"yo savet que ex mi village alquí devet venir,
por liberar me, caus to a Nor Deo yo mersia,
e il dedicat se a cuidar del village li eclesia.

E li raconta ariva a su finition,
talmen fini nor narration.

Parte IV: Conversation

Salute, qualmen tu standa?
Yo retorna un altri vez, quam sempre,
yo save que yo ha esset mancant,
que yo ne venit por visitar,
yo pensat que yo esset tro ocupat,
que yo ne havet témpor por haltar
e venir ci por parlar.
Ma sempre eveni lu sam:
si yo ne halta it es li vive quel me fa haltar,
nam yo save que yo sempre have li necessitá,
li necessitá de venir ci e in li silentie parlar.

Qualmen tu ha esset?
Yo te trova quam sempre,
atendente me in tui dom
in silentie,
e it es rar ma yo es sempre calmat
in tui presentie;
anc yo resta anxiosi con tui ausentie.

E bon, quande esset li ultim vez
in quel yo venit?
Ott mensus? Secur?
Yo vell posser dir que "ne tam mult!",
ma ambes save que it es ver,
yo ne ha venit in mult témpor
e con li evidentie yo deve tacer.

E bon tu save ja quo yo ha fat,
tu save que yo vive timorosi,

tu save que li munde solmen lassa me anxiosi,
omnicos sembla tam mult obscur!,
it sembla que li munde ne accepta nor relation,
it sembla que it rejecta te con odie,
it sembla que hodie, quam ante tu suffre persecution,
ma yo ni crede ye li insidies
ni vole restar in desolation.

Yo vell criar que tu have un loc in mi cordie,
ma li timore solmen lassa mi voce parlar con tendritá,
e it sembla que yo nega te
quam Petro ante ja fat,
ma mem si yo es un caudard
tu sempre recepte me
in tui hem,
ci yo save que yo sempre va posser restar.

Yo confesse, yes, yo confesse,
yo confesse que yo ne ha esset un bon amic,
yo confesse que yo sempre pensa
en quo mey dir li altres,
yo confesse que yo ne have corage,
que yo ne merita resta con tu,
ni manja tui manjage,
ma confessante yo repara li errores del passate.

E mem si noi save
omni momentes
in queles yo ha deceptet te,
yo save que tu sempre

va intercepter por me
con li Patre,
e mem nu
yo posse percepter
un subride
in tui facie.

Mersí Jesus pro escutar mi paroles,
yo ne va far te atender tam mult témpor
til li proxim vez in quel yo va revenir,
yo save que yo sempre posse trovar te ci,
atendente me.

Parte V: Cantes

Cante al patria

A tu, mi patria, yo canta,
quande yo deve exear li land,
con lácrimes in mi ocules,
yo ne save quande yo va retornar.

Li ciel quel covre tui suol,
un suol quel yo deve abandonar,
hodie deveni li cordie moll,
yo de te ne me vole separar.

A te, mi patria, yo canta,
quande yo deve exear li land,
con lácrimes in mi ocules,
yo ne save quande yo va retornar.

Nam to es li vive del migrator,
con li cordie dividet in du,
de miserie yo deveni exportator,
nam sortir del patrie sempre es dur.

A te, mi patria, yo canta,
quande yo deve exear li land,
con lácrimes in mi ocules,
yo ne save quande yo va retornar.

Li lácrimes sempre exea
qualmen on posse a to acostumar?,

yo sempre senti li sam nauseas,
quande yo deve tui sol abandonar.

A tu, mi patria, yo canta,
quande yo deve exear li land,
con lácrimes in mi ocules,
yo ne save quande yo va retornar.

Cante al monte

Yo canta al monte, yo al monte canta
de cimes de nive covrit,
con li fluvies clar circumdante it,
contra li témpor ínsecusset, it stanta se.

Montania, de quel yo es lontan,
ancor yo memora li aere pur,
tui bell paisage ancian,
li inmensitá de tui ciel azur,
li tranquilitá de quel tu es guardian
tui formation simil a un mur.

A te yo save que yo va revenir,
a tui sómmites seren,
u yo save que yo ne es foren,
resta, resta por me ci,
atende mi retorn, yo demanda te,
yo va retornar a tui suol.

A te yo canta, mi dulci monte,
a te me va far revenir li vente,
atende me, ne esse trist pro mi absentie,
tre tost yo va esser in tui presentie.

Cante al mar

Lontan de tui undes,
atende me, o mar,
yo ancor have in mi cordie
li odore de sal,
yo ancor have li tranquilitá de tui calme,
e li colere de tui tempeste
yo, submerset in li memories,
clude li ocules e yo reveni a te.

Yo regarda tui imensitá,
e yo senti me tam mult micri,
yo resta sempre hipnotisat,
yo devenit inamorat
de tui dulci oscillation,
e por te yo scri ti-ci canzon.

Yo deveni in tui rives un infante,
e yo jui con tui scum,
durante que tu resta circum
me,
forsan, in secret,
yo devenit tui amante.
It es ironic,
yo qui sempre rejectat te,
poc a poc yo aprendet a amar te,
hodie tu es li tonic
quell invigora me
in un instante.

Caus to yo sempre reveni,
yo sempre reveni a tui costas,
til li proxim vez, estimate,
til tande,
yo invia te ti-ci posta.

Cante al solascension

It es facil cantar al solascension
quande it aporta li verne,
ma qualmen far it quande on es in hiverne,
e yo solmen senti desolation?

Desolation, mi nov compane,
ex li témpor in quel tu decidet abandonar me,
desolation, quel veni quam un uragane
por destructer mi cordie, e batonar me.

Li matine ja ne es un bon moment,
it memora me que yo ha devenit dement,
tu lassat me rupter in fragmentes,
tu ne ha esset con me clement.

Nam tu exeat de mi vive,
tu trovat alquí plu bon,
de tui ridettes yo ja ne es li motive,
e de tui nov vive tu fa ostentation.

Tu dit que por tui felicitá
yo esset un impediment,
ma tu obliviat
que por te yo esset ta chascun moment,
hodie yo senti me quam un excrement,
u resta tui jurament de etern amore?
tu ha obliviat me con tam mult rapidore
que nu yo vide que yo fat un mal judicament.

Parte VI: Amore liberator

Caracteres

Andrés: Rey del reyatu in li insul.
Suzana: Sclava nigri del patre de Andrés, e su cuidatoressa quande Andrés esset infante
Joan: Rey de Turgovia
María: Reyessa de Turgovia
Janjak Tula: Chef del quilombo[1].
Doctor
Major del armé de Turgovia

[1] Li nom veni ex Jean-Jacques Dessalines e Tula, du sclavos nigri qui luctat pro su libertá; li unesim in Haiti, li duesim in Curaçao.

ACTE I
SCENE I

Andrés apari in un prison

ANDRÉS Yo vive in mi solitá
yo vive sin posser viver,
e yo talmen ne posse esser
nam tu, María, es mi felicitá,
qui ilumina mi obscuritá,
yo sucumbe a tui incantation,
dunc, ples atender mi petition,
nam tu es li aere de mi pulmones,
li stelles del ciel es, de mi amore, testimones,
yo es serchant tui acceptation.

Yo resta in ti-ci prison,
de tui amore yo es prisonario,
it sembla que tu es mi adversario,
esque tu ne conosse mi beson?,
de mi vive tu es li unic rason,
e yo solmen posse con li ciel parlar,
con li lune solmen yo posse dialogar,
nam yo resta ex omnes excludet,
esque tu con mi cordie ha ludet?
es que tu ne sucia de ti-ci garson?

Tu dit que tu esset de mi inamorat,
tu volet con me por sempre restar,
tu dit que nequí vell posser nos separar,

ma tui promesse tu obliviat,
e li prince de Turgovia tu maritat,
tui parola tu trahit,
mi cordie tu tranchit,
un guerre pro tui causa eruptet,
e qui tu vocat "amore", tu deceptet,
e yo prisonario in li castelle devenit.

Nu Turgovia ha conquestat mi reyatu,
ha destructet su armé li mie,
durante que tu tui amore ha fictet,
e mi terre es hodie part de su principatu,
yo nequande va posser reganiar su bon statu,
e yo plora de mi patrie li destine,
durante que il celebra un festine
sur li table su mi antecessores manjat,
ti-ci plende deve esser venjat,
yo de hodie va preparar li dessine.

SCENE II

Joan e Maria es in li chambre in quel trova se un tron

JOAN Ay, María!, qualmen yo ne va de ti inamorar!
tu, qui es li max bell stelle,
tam blanc es li color de tui pelle,
mersí a tui stratagema on posset conquestar
li reyatu del stult Andrés, qui nequande va obliviar
qualmen ex le omnicós prendet,

su reyatu, su amore, tu tam mult bon pretendet!
hodie il putri se in prison,
durante que noi cede a nor passion,
yo solmen posse tui artificie aplauder!

MARÍA

Ah, yes! mi amore, omnicós eat quam noi volet,
noi finit con Andrés, conquistat su terre,
rapidmen noi posset finir li guerre,
nor armé contra li sui excellet,
e un rapid victorie noi obtenet,
hodie il putri se in nor prison,
vestit li anteyan rey solmen con un calson,
qui savet li destine por quel il preparat li Fortun?,
nor atacca esset tant oportun
que noi victet con un sol garnison!

E hodie noi de su tresores posse juir,
de su aure, argente e juveles,
de su castelle con omni marveles,
durante que por le solmen resta languir,
durante que noi posse su reyatu conduir,
talmen li Fortun a nos ha auxiliat,
tu ha esset ex mi bon consiliat,
hodie noi jui mem de su sclavos,
alquo quel nequande vell pensar mem su atavos,
hodie Andrés resta ex nos humiliat.

Inea Suzana.

JOAN Ah, Suzana! Tu es ci, bon, pri te on parlat
quande on dit que omnicos ex Andrés on posset usar,
altri sclavos di que tu Andrés vell amar,
ha! tu crede to, María? li sclava es del mastro inamorat,
tu credet que un rey, ex un sclava flattat,
caus tui atentiones il vell esser persuadet?,
caus li témpor junt, su amor tu vell posser obtener?
ay, li sclava Suzana!, tam ingenui!
ti-ta possibilitá es tam mult tenui!,
ex nequí tui penses vell posser esser comprendet.

Li du reyes ride. Suzana parla con se in bass voce.

SUZANA
Crede li triumfatores que Andrés ha esset defetat,
e ili ride nam yo ama le con tot mi forties,
ma yo ne sucia, su vive merita omni mi eforties,
yo save que mi cordie deve esser quietat,
ma anc nequande ti-ci amore va esser regretat,
nam por Andrés yo sempre esset un egal,
e mem si nequande on va posser partir amore conjugal,

por me sempre Andrés va esser mi unic amico,
caus mi amore posse condemnar me li judico,
nam por un sclava amar un rey es ínlegal.

Yes, yo ama le, yo ama le e to es un desgracie,
yo ama Andrés nam il es lo unic qui tractat me quam un person,
yo ama le de quande il esset un garson,
yo subride solmen con regardar su facie,
e yo conforma me con restar con il in li sam spacie,
ma, qui posse contener li designes del cordie?
mult vezes a nor Deo yo demandat misericordie,
nam, quande un rey inamorat se de un sclava?
"esse prudent con li aferes del cordie", di me mi ava,
ma con ti-ci consilie to es in discordie.

MARIA Ti-ci sclava sembla esser in li nubes,
forsan ella es trist pro to quo evenit a su rey?,
it sembla que noi finit con su more antey,
nam ella omnidie sembla esser circumdat de cherubes,
yo es li autor de su joya li raube,
forsan ella va voler li reyessa mortar?
esque ella va quelc die nor guvernment aceptar?
bon! it va esser necessi li usa del flagelle,

yo posse mortar la o jettar la a un bordelle,
con ti-ci menacies ella un nov attitude va adoptar.

Suzana! Veni ci, yo vole con te parlar,
tu sempre ha esset un sclava tre loyal,
yo espera que tu resta talmen con li nov familia reyal,
por que tu vide que yo vole auxiliar,
del prisoniero Andrés tu va posser cuidar,
nam yo save que tu es de il inamorat,
e yo ne vole que vu resta separat,
yo ne vole esser tro criticaci,
ma tui amore por le es tro audaci,
ti-ci amore deve restar obliviat.

SUZANA Ci es li sclava del reyes de ti-ci nation,
yo resta li sclava de María e Joan,
yo mersia vos pro vor plan,
yo esset victim por Andrés del afection,
ma ti-ci amore es in diminution,
in vor servicie loyal yo sempre va esser,
nequande un sclavo egal vu va conosser,
yo va far omnicós por auxiliar Andrés,
yo va ear por curar su vúlneres,
vu va vider que yo nequande va vos depleser.

Exea Suzana.

SCENE III

Inea Suzana
in li prison u es Andrés.

ANDRÉS Oh, alquí inea in ti-ci prison!
Forsan ha arivat mi fine,
ti es li hora de chagrine,
yo senti tra mi córpore un frisson,
ah, mi Deo!, de te yo have beson!,
auxilia me in ti-ci moment!,
mey ne har comensat li trist eveniment
quel porta li hom al altri munde,
mey nesser hodie quande yo ea al ter-funde,
ples changear tui judicament!

Suzana aproxima se a Andrés e genuflexe.

SUZANA Salute, mi rey, a tui pedes yo resta,
mey nor Deo in ti-ci hora auxiliar,
mey tu posser li reyatu recuperar,
e talmen nor libertá finalmen festar,
nam nu yo posse solmen mi vive detestar,
ne caus mi statu e condition,
ma pro vider li situation
in quel tu resta in ti-ci dies,
ma, ples, mi rey, resister omni insidies,
e prega a nor Deo por un amelioration.

Andrés stanta se e regarda Suzana.

ANDRÉS Ah, Suzana! Yo ne posse to creder!,
tu ha venit auxiliar me in mi situation!
Mey Deo payar te pro tui devotion,
nam yo plu ne posse decader,
esque tu vell auxiliar me ex ti prison evader?
Si yo vell posser ex ti-ci loc escapar,
yo vell in nor reyatu resistentie crear,
e talmen, forsan, on vell posser reprender li reyatu
e on vell posser changear su statu,
talmen nor libertá on vell reganiar.

Suzana, con li clave del prison, libera Andrés de su catenes, e dona le quelc vestimentes.

SUZANA Rapidmen, changea tui vestimentes,
noi ti-ci nocte va posser exear,
a un quilombo noi va escapar,
yo preparat ti-ci plan in mi mente,
e nam, noi devenit dissidentes,
it va esser por nos li max bon loc,
e poy on va luctar poc a poc,
por finir con li invasion,
noi va trovar li max bon ocasion,
por li final choc.

Ambes fugi del cárcere profitante del nocte.

ACTE II
SCENE I

Quelc dies poy. Suzana e Andrés ha esset traversant li jungle.

SUZANA Noi ha arivat, finalmen,
a nor tam mult serchat destination,
ci noi va trovar ex omnes acceptation,
noi va posser li guerra comensar e talmen,
noi va li reyatu reganiar, certmen!
Ples, mi rey, lass me con ili parlar,
to es un quilombo, u li ex sclavos nigri posse restar,
ma it es tre strangi vider un blanc ci,
ti-ci ex sclavos posse esser mult combattaci,
talmen con mult atention to on deve far.

Un nigre apari con un lanse.

NIGRE Salute, amica, benevenit al libertá,
tu posse ci con nos restar,
ma lassa me ti-ci blanc mortar,
nam talmen yo va finir con tui captivitá,
con su morte va finir tui dies de obscuritá,
tu!, sclaviste! ex un sclavo tu va morir,
hodie tui vive va finir!
e ti-ci fémina líber va esser,
un sente quel tu nequande va comprender!

Il proxima se a Andrés ma Suzana resta inter li du.

SUZANA Halta!, e lassa li lansa ex ti-ci hom lontan,
nam mersí a le yo es hodie vivent,
de to es testimon nor Deo omnipossent,
noi veni ex li castelle, quel es tam lontan,
on ne have témpor por un charlatan,
guida nos u li rey del quilombo resta,
e poy un miracul tu va atesta,
rapid! porta nos u il es,
por que to posse esser videt ex omnes,
it va evenir hodie un grand festa.

Li nigre guida les til li loc u li rey del quilombo resta.

SCENE II

SUZANA Al rey de nor popul yo saluta,
a su benvolentie yo vole apellar,
mey li situation ne far te mutar,
ne guida te ex tui ocules e escuta,
nam tu posse por tui causa ti-ci hom recruta,
e tu va finalmen libertá obtener,
solmen con vive ti-ci hom tu deve mantener,
e, si tu contra li invasores combatte,
si tui reyatu li invasores abatte,
tui libertá tu va poser tener.

JANJAK TULA
Un hom blanc a nor quilombo tu aporta,
to es causa de grand trahison,

ma yo crede que por omnicós hay un explication,
e a explicar nos to yo te exhorta,
si yo ne crede tu, yo te morta,
nam noi lucta por nor libertá,
anc por nor felicitá e prosperitá,
noi fugit del hom blanc,
dunc yo con te es tre franc,
pro quo un acte de tam extran gravitá?

SUZANA Mi rey, al rey de nor terre yo vole introducter,
Andrés, qui del invasores esset prisonario,
tu, qui del quilombo es justiciario,
con justicie tu posse li quilombo ducter,
e finalmen li mures del rasse destructer,
solmen tu deve salvar su vive,
e il va haver, quam nos, li sam motive,
talmen ambes pro li libertá va luctar,
in sui dulce sapore omnes va delectar,
ples finir con de omnes li grive.

Li rey fa un signe al soldate, qui ea detra Andrés.

JANJAK TULA
Yo save que Andrés (yes, yo conosse li rey),
témpor por reyer ne havet,
nam in li comense del reyida il esset removet,
dunc on ne save ca il volet liberar li sclavos,
o ili mey har restat quam nor avos,

ma yo ne vole un blanc in mi reyatu,
forsan il va voler prender ex mi su anteyan statu,
caus to yo declara que il deve morir,
su córpor va in li jungle putrir,
talmen yo fini con su chefatu.

Il fa un signe e li soldate prova ataccar Andrés con li lanse, ma il prende it e minaci li rey possante it contra su gurgul.

ANDRÉS Yo nequande suportat li sclavitá
e yo posse ci promesser,
que quande yo rey denov va esser
inter omnes va reyer li egalitá,
yo ne vole un sol hom in captivitá,
e omnes vos va esser cives,
yo va finir con ti practica vomitive;
ma nu yo besona tui auxilie,
dunc oblivia omni tui bilie,
e al rey del isola gaudiosi recive.

JANJAK TULA
Tu es bonvenit in nor quilombo, oh rey,
e noi espera que tu posse auxiliar,
talmen on va posser nor libertá ganiar,
nam noi ne vole tornar a nor statu antey,
e nor ne vole viver per sempre in un grey,
esse bonvenit, rey Andrés, esse bonvenit,
por portar ns al libertá tu ha venit,
li guerre por li reyatu comensa hodie,

ne oblivia poy tui promesse de ti-ci die,
li die del libertá con te venit.

SCENE III

In li intrada del quilombo es li armé de Turgovia, pret por ataccar.

MAJOR Li moment finalmen ha arivat,
hodie li ultim resistentie noi va conquestar,
poy li victorie noi va posser festar,
ti-ci die li sclavos va esser grivat,
nam ex lor libertá ili va esser privat,
e con to fini li conquesta del reyatu,
e con to gania li guerra nor principatu,
yo vole que omni sclavo es mortat,
poy li cap del chef al rey va esser portat,
e il va haver li tot chefatu.

Hay un lucta e li major del armé feri Janjak Tula, ma il es salvat ex Andrés, qui victe li armé ínamic.

SCENE IV

Medic-prestro, Andrés, Suzana, e Janjak Tula in un lette. Hay popul observant éxter li tenda.

MEDIC Necós posse esser fat, li chef mori hodie,
nam il have tro mult vúlneres,
li ínamicos esset tro in número,
provar juir ti-ci die,

nam ti va morir caus li foren perfidie,
yo ne posse altricos far,
ti-ci nova omni cordie va eraffar,
ma talmen es con li hom li destine,
til li ultim moment on trova chagrine,
in omni instant nor vive it posse raffar.

JANJAK TULA Andrés, yo videt qualmen tu luctat,
e yo save que tu va esser un grand rey,
pos mi morte tui parol va esser ley,
yo espera que tui promesse tu ne ha obliviat,
gania li guerre por que it posse esser realisat,
de hodie tu es li rey de omni person,
reye con rectitá e rason,
anc yo save quo hay in tui cordie,
e con it on ne posse viver in discordie,
fa to de quel li munde have beson.

Li chef mori, e li popul genuflexe avan Andrés.

SUZANA Li rey ha morit, on have un nov rey,
Andrés va liberar nos del sclavitá,
e finalmen va haver in li reyatu egalitá,
su parol es, ex hodie, li ley;
ne va revenir li témpor de antey!,
ma quo significa to quo il dit?
su paroles pri li cordie lassat me aturdit,
esque il partit con te quelc secrete?

si talmen, quo es su contenete,
nam yo necós audit.

Andrés inbrassa Suzana e besa la, li popul explode in aplause.

ANDRÉS Pro quo tu fa quam si tu ne save,
que ambes es de unaltru inamorat?
Yo save que sempre tu me amat,
e yo essente rey, del ley yo es li clave,
ne existe in ti-ci isola un sol sclave,
e yo volet que tu deveni mi reyessa,
nam de mi cordie tu sempre ha esset governessa,
ples Suzana restar sempre con me,
yo ne sucia pri li future, nam yo va esser con te,
esque tu vole ti-ci maritage, mi deessa?

Suzana comensa plorar.

SUZANA Ne posse li amore esser celat!
yo ne posse creder que to vell evenir,
mey ti-ci die nequande finir!
nam yo sempre esset de te inamorat,
e hodie yo, un sclava, es con li rey maritat,
mey Deo auxiliar te, Andrés, in tui mission,
mey far se realitá tui vision,
li die in quel li rasse ne es causa de sclavitá,
li die in quel omnes have egalitá,

nu es li moment de responder al agression.

Andrés e li sclavos atacca per suprisa li castelle, lassante li reyes assediat con li rest del soldates. Totvez, Andrés e Suzana es prendet e portat avan Joan e María.

JOAN Li rey qui fugit hodie reveni al castelle,
e quo yo vide!, il es maritat,
con un sclava nigri il unionat!,
li vive es vermen un carrusselle,
tu ha convertit tui familie in un bordelle!,
honte a qui trahi su rasse!
tu ha plenat te de crasse!
li ex-rey con un sclava format un familie,
con tui selectiones tu clarmen besonia consilie,
nam nu tui infantes sempre va esser de bass classe.

MARÍA Clarmen con li cap e li reyatu tu ha perdit li cap,
con me tu havet un reyatu e un bell fémina,
nu tu es maritat con ti-ci sclava e dómina,
e un rey devenit un simplic chap,
vive u cerebre, tu have un nap,
un honte devenit li anteyan rey!
qui va nu sequer tui ley?
exea de ci, exea!
ti-ci union cause me nausea,
mey revenir li témpor de antey.

ANDRÉS Ti-ci fémina (ne importa me su pelle)
es li reyessa e mi marita,
con tui paroles tu monstrat incivilitá,
exea vu de nor castelle,
hodie vu du va provar mi cultelle,
nam in ti-ci reyatu omnes es egal,
e li maritage inter rasses es legal,
hodie li morte veni por te,
pro omnicós quel vu ha fat a me,
yo ha judicat, vu recive li sententie capital.

Andrés prende un cultelle quel il hat celat in su vestimentes e corta li gurgul de Joan e poy de María. Poy, li soldatos retira se e li ex-sclavos inea in li castelle.

ANDRÉS Quam yo ha promisset,
de hodie ne hay ci sclavos,
nam vu ha obtenet
li premie quel sempre vos ha apartenet,
ne hay blanc ni nigri, solmen person,
ne plu rassisme, solmen usu del rason,
con to fini li guerre de liberation,
noi es un sol nation,
con ti-ci verse fini li function.

Parte VII: Reminiscenties

I

Hodie yo velia, yo save que li fine es proxim
de long témpor li idé es in mi mente,
brevimen yo revenit, ma yo ne have li sam anim,
ja li resolution eat con li vente.

Mem si li inspiration ancor veni,
it fa it sin li impetuositá de antey,
it chuchota con voce levi,
it to fa con voce decrescent.

II

Verses perdit, verses confuset,
verses quel on ne posse creder
que lor fine es aproximant,
verses queles fat me crescer,
durante que yo esset perseverant,
hodie de mi labor yo es fier.

Verses, verses queles lee presc nequí,
yo scrit les pensante que forsan alquí
vell prender li relé,
ci yo abandona li melé,
verses perdit in li interlingual historie,
verses lassat al oblivie e al memorie,
mey alquí leer e comprender vos,
por reviver li lingue yo fat omnicos.

Verses perdit, verses confuset,
verses queles on ne posse creder
que lor fine es aproximant,
verses queles fat me crescer,
durante que yo esset perseverant,
hodie de mi labor yo es fier.

III

Tu esset mi companie quande yo esset sol,
tu inbrassat me sub li nive de Svissia,
tu esset mi refugie, mi eclesia,
con te yo devenit plu ebri quam quande on bevi
alcohol.

Tu denuda me, denuda mi sentes,
de mi joya tu devenit li unic ingrediente,
tu esset por me amico e docente,
sempre esset tu mi max loyal confidente.

In tui pagines yo criat in silentie,
in tui paroles yo plorat in secrete,
tu ferit mi cordie quam un musquete,
ma yo sempre have por te reverentie.

Yo devenit foll quande tu ne veni si yo te voca,
tam mult dies de me tu moca!,
tam mult dies yo es li cible de tui jocas,
ma quande yo vermen necessita te,
tu veni sin que yo aperte li bocca.

Tu, mi poesie e mi lingue, deessa grec,
fa me passuar sur un linie strec,
totvez de tam mult rendevús
nor relation finit in vrec.

Tu comensat essente dulci miel,

con te yo posset tuchar li ciel,
ma tu finit intoxicant
tui gust yo ne posse sequer suportant.

Yo ne scri plu lettres de amore,
solmen resta li memorie de amicitá,
con tam mult rapiditá
lassante solmen li frigore,
fini nor proximitá.

IV

Tu esset, del comense, mi hem,
yo portat adavan tui emblem,
ma por me to ja devenit un problema,
por dir te adío to scri ti-ci poema.

Yo qui sempre pensat que to esset per sempre,
tui anteyan gust dulci,
hodie have sapore de pipre,
yo esset sagaci e prendet tui parol,
ma lu nor devenit plendaci
e frivol.

Tu esset un hem, hodie tu es prison,
e yo ne save u restat li passion,
ma ti-ci amore ha esset transitori,
forsan mi paroles suona blasfematori.

Ma ja necos es quam ante,
en poc témpor yo devenit tui amante,
ma tu ja es sufocant,
yo to ne posse sequer suportant.

It resta li bon memories,
it resta ti-ci foll historie,
it resta li long hores in li dormitorie,
ma pos tam mult scrir a tui glorie,
far it denov sembla esser in un pilorie.

It es li moment de abandonar li domicilie,
ya ha crescet e maturat tui filie,
mersí, mi lingue, pro tui auxilie,
yo exea, ma it es tui qui ea al exilie.

V

Li Mort qui inbrassat li lingue,
fat it con su brasses mortal,
hodie ancor on posse vider li sangue,
cadent del vúlnere fatal.

On luctat e luctat
e provat reviver it,
on volet li munde delectar
on volet far it perviver.

Ma li lucte es de omnes,
e, de qui labora, on mette bastones in li rotes,
min paroles, plu actiones
si no, tot to va esser un anecdote.

Li Mort inbrassat li lingue,
de omnes vu depende,
salvar it del inbrasse,
yo ne save ca vu to comprende.

VI

Yo decidet regardar in mi interiore,
e yo trovat it vacui,
forsan to es li amore,
yo de tui verses devenit assidui,
hodie ne hay in to valore,
li anteyan tam bon odore
solmen es causa de dolore.

Yo regardat me in li spegul
e yo a me me ne reconosse,
forsan yo esset tro fidel al regul,
e yo finit in un fosse.

Forsan forear ne es li max bon option,
ma yo ne trova altri solution,
nu es li moment de dir adio,
yo senti que yo deve exear de ti-ci prison.

Yo serchat tam mult que yo devenit perdit,
in tui gramatica yo provat trovar me,
en durante quelc témpor yo esset benedit,
ma hodie yo deve escapar me.

Yo regardat me in li spegul
e yo a me me ne reconosse,
forsan yo esset tro fidel al regul,
e yo finit in un fosse.

Tu e yo finit in un simbiose,
yo necessita ex te mi dial dose,
ma essente tui sclavo yo finit,
tui servo yo devenit.

Talmen hodie yo rupte li catenes,
talmen hodie yo changea li sententie,
hodie yo extrahe omni tui venenes,
hodie yo fini con ti grand nocentie.

VII

Tu, qui extractet me ex un puteo,
mi lingue, tu devenit por me presc un deo,
hodie yo de te devenit ateo,
de nigri yo repictet tui oleo.

Con te yo finit con mi solitá,
hodie yo senti me plu sol quam nequande,
yo parle con honestitá,
ci es mi reprimande.

Tot comensat quam sempre, in li comense,
tot esset amore, yo ne serchat recompense,
yo trovat un gruppe, un bande in tui verses,
ma yo finit fatigat del sam controverses.

Li tempor ha destructet nor relation,
on havet diferent motives,
forsan chascun trovat un ínsam signification
al parol "movement",
e nam on de atinget un arangeament,
to ha arivat a su finition.

VIII

Yo retorna, yo sempre retorna
chascun vez es plu fort ti-ci drogue
nominat litteratura,
yo sniffla it con chascun poesie;
e ínterim li rota del vive torna.

Yo have verses scrit in mi sangue,
yo have lítteres in mi cap,
ancor yo matrissa li lingue,
ancor yo ne ha obliviat,
qualmen scrir poesie,
qualmen lassar li plum dansar,
dansar sur li papere
u nasce li libertá quel me fa sanar.

Li verses crea li via,
li via quel porta me a mi futur,
un futur quel fini in li sepultoria,
e yo de necos es secur,
e yo, sempre con timore
sempre con terrore,
yo continua mi passuada.

Yo retorna, yo sempre retorna,
nam quande on ha gustat li poesie,
on nequande posse abandonar
su flagrant aroma.

IX

Tam mult témpor ha passat,
del unesim verse in ti-ci lingue,
yo ne posse li plume lassar,
tam mult témpor e ancor yo scri,
nam scrir es viver por li poete,
yo lassa ci mi divers cris e
con li témpor yo devenit un ascete,
li litteratura yo volet developar
e del rimes yo devenit un atlete,
pos li témpor yo ne save qualmen cessar,
li annus ha passat quam un comete.

X

Quo plu?

Quo plu yo posse far si yo ja donat omnicos?
Quo plu yo posse far si in me ne resta ja necos.

Mey mi ovres esser videt de Edgar de Wahl,
omnes save quant mult yo fat por Occidental.

Yo immerset me e plongeat in tui verbes, mi lingue,
yo ludet con tui adjectives e adverbies,
yo scrit pri mill motives, yo researchat in tui archives,
e fat omnicos por changear tui declive,
ma yo es solmen un mann e ne posse luctar,
contra li fatiga de ti-ci reviventation,
yo constructet digas e li fundation
de tui future, amat lingue,
ma nu,
nu es li tempor por un altri generation.